

АЛХІМІЯ: ДВА ПІДХОДИ

Ігнат'єва О.І., ПР-51

Алхімія – загальна назва систем трансформації людини, що існують в різних культурах, заснованих на метафорі хімічних перетворень використання хімічних сполук, а також супутніх цим системам, що виникли ймовірно в результаті їх вульгаризації, спроб отримання дорогоцінних металів, зілля, філософського каменя, універсального розчинника, питного золота і інших, речовин, що нібито володіють чудовими властивостями. В алхімії людина або її окремі компоненти (свідомість, дух, душа, тіло, окремі енергії і т. п.) розглядаються як субстанції, що володіють певними хімічними і фізичними властивостями. З ними проводяться деякі операції, що описуються на мові хімічних перетворень. Паралельно основній – тобто хімічній – метафорі часто розвиваються інші символічні ряди; особливо багата в цьому відношенні європейська алхімія. Всі без виключення алхімічні вчення відрізняються таємничістю і секретністю, що дає привід для їх різного розуміння.

Одним з можливих підходом до розуміння алхімічних вчень є філософський-історичний підхід. В основі даного методу – аналіз філософських витоків алхімічних вчень, в першу чергу вчень давньогрецьких філософів.

Поява теорії чотирьох першоелементів у філософії еллінізму сприяла розвитку алхімії. Саме алхіміки використовували досягнення грецької філософії для розвитку і теоретичного обґрунтування свого учення.

Греки принесли до Єгипту свою натурфілософію, перш за все учення Платона і Аристотеля. У самому Єгипті була високорозвинута реміснича хімія, причому її істотна відмінність від грецької полягала в зосередженні ремесел навколо храмів, перш за все храмів єгипетського бога Тота. Саме у Олександрійській академії відбулося поєднання теорії (античної натурфілософії) і практичних знань про речовини, їх властивості і перетворення; з цього поєднання і зародилася нова наука – *khemeia*.

В результаті об'єднання практичних знань єгипетських жерців і натурфілософії відбулися два взаємообумовлені процеси:

1. Елінізація "священного таємного мистецтва" єгипетських жерців. Практичні знання набули теоретичної бази у вигляді платонівсько-аристотелівського вчення про чотири елементи-стихії.

2. Містифікація натурфілософії. У раціональну систему Аристотеля були привнесені посилки Піфагора про найважливішу роль числа і інші містичні елементи, спочатку абсолютно нехарактерні для аристотелівської метафізики.

Іншим підходом до розуміння алхімічних вчень є теорія Юнга. Основа даного підходу – вивчення зв'язку алхімічних символів з відкриттями в області психології несвідомого. При цьому психологія несвідомого дає ключ до таємниць алхімії, а алхімія, у свою чергу, підводить під психологію несвідомого солідну історичну основу.

Юнгівські роздуми над алхімією допомагають краще зрозуміти ряд фундаментальних психологічних понять. Його ідеї психічної реальності, центральності архетипу, індивідуації, активної уяви, Самості як вищої структури, релігійна природа психіки – всі вони розвивалися або заглиблювалися через звернення до алхімії. Він порівнював свої переживання з переживаннями алхіміків, і алхімія стала історичною аналогією і обґрунтуванням його думок. Таким чином Юнг вивів алхімію з тіні і привніс її в сучасну психологію. Алхімія дає психології багату метафоричну мову, що описує комплекси несвідомого і трансформації аналітичної роботи.

Prima materia і *massa confusa* є образами хаосу на початку аналітичної роботи, а *vas hermeticum*, контейнер і запечатана судина – образом аналітичних відносин. У цій судині психічна матерія нагрівається, готується, коагулюється, дистилується і трансформується. Ці психологічні алхімічні процеси відбуваються з плутаниною і розщеплюваннями особистості на шляху зцілення через союз *coniunctio* і священне весілля, яке приводить до стабільного відчуття цілісності, Самості або філософського каменя. Метафори алхімії стали в нагоді в новій глибинній психології несвідомого, а сама алхімія була побачена в психологічному світлі.

Наук. кер. – к. філос.н., ст. викл. Швирков О.І.